

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук Брюханової Наталії
Олександрівни на дисертаційне дослідження Азарова Івана
Сергійовича на тему «Підготовка майбутніх офіцерів до прогностичної
діяльності у процесі навчання у вищих військових навчальних
закладах», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія та методика професійної освіти**

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Якісна освіта – це активна позиція країни на міжнародному ринку, стабільні інвестиції та гарант розвитку її економіки. Піднесення вищої освіти України до рівня вищої освіти в розвинутих країнах світу та її інтеграція у міжнародне науково-освітнє співтовариство висувають перед вітчизняною педагогічною наукою чимало завдань, зокрема підготовка компетентного фахівця, спрямованого на ґрунтовне, доцільне, креативне вирішення професійних завдань, спроможного виконувати посадові обов'язки у мінливих умовах організації праці, здатного опанувати нові високотехнологічні та наукомісткі технології.

В умовах трансформації Збройних Сил України, запровадження нової концепції підготовки військових кадрів, відповідно до якої ця підготовка повинна здійснюватися за єдиним форматом, адаптованим до провідних практик країн – членів НАТО, все більшої актуальності набуває проблема підготовки офіцерів до прогностичної діяльності, результатом якої має бути прогностично компетентний офіцер з розвинутими вміннями аналізувати, прогнозувати, планувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. В означеному проблемному полі дисертаційна робота Івана Сергійовича Азарова з теми «Підготовка майбутніх офіцерів до прогностичної діяльності у процесі навчання у вищих військових навчальних закладах» є актуальною і своєчасною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими, що забезпечено:

– чіткою системою суперечностей, визначених у системі підготовки майбутніх офіцерів до прогностичної діяльності, а також беззаперечним взаємозв'язком між складовими категоріального апарату (метою й завданнями дослідження, об'єктом, предметом, гіпотезою, науковою

новизною, практичним значенням отриманих результатів дослідження та ін.), який повністю знайшов відбиття у змісті дисертаційної роботи;

– логічністю структури дисертації, яка презентована вступом, трьома розділами, додатками, списком використаних джерел;

– ретельним аналізом достатньої кількості джерел наукової інформації з напряму дослідження (296 найменувань, із них – 7 іноземними мовами);

– високим ступенем конкретності і зв'язності теоретичних положень, послідовністю їхнього викладу;

– глибиною і закономірністю отримання умовиводів, висновків та рекомендацій;

– оптимальною кількістю додатків (11), які доповнюють і конкретизують зміст дисертації;

– комплексним використанням теоретичних, емпіричних та статистичних методів дослідження, обраних у відповідності до його мети (теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх офіцерів до прогностичної діяльності у ВВНЗ для підвищення якості їхньої професійної підготовки в умовах трансформації Збройних сил України) та завдань;

– достатньою апробацією результатів дослідження на різноманітних науково-практичних заходах (наукові всеукраїнські та міжнародні конференції, засідання кафедри управління освітніми закладами та державної служби Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» тощо).

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Представлені дисертантом наукові висновки та пропозиції є достовірними та обґрунтованими. Характеризуючи наукову новизну дослідження, слід відзначити, що *вперше* було обґрунтовано *педагогічні умови* підготовки майбутніх офіцерів до прогностичної діяльності, що сприяють цілеспрямованому формуванню їх прогностичної компетентності; здійснено педагогічне моделювання щодо формування прогностичної компетентності майбутніх офіцерів у ВВНЗ; розроблено *методику* формування прогностичної компетентності майбутніх офіцерів як сукупність взаємопов'язаних принципів, методів, форм і засобів її формування у процесі їх професійної підготовки у ВВНЗ;

удосконалено зміст поняття «прогностична діяльність офіцера»;

дістало подальшого розвитку зміст поняття «прогностична компетентність офіцера».

Суттєве досягнення автора дослідження ми вбачаємо у визначені компонентів прогностичної компетентності майбутніх офіцерів (когнітивний, діяльнісний, особистісний), критеріїв (знаннево-змістовий, процесуально-технологічний, особистісно-настановчий) з відповідними показниками.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. За темою дисертаційної роботи опубліковано 23 публікації (із них 6 – у співавторстві), серед яких: 1 – навчальний посібник (у співавторстві), 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному періодичному науковому виданні, 2 – у періодичних виданнях України, 14 – у збірниках тез доповідей на наукових конференціях.

Опубліковані наукові праці повною мірою розкривають сутність і зміст ключових положень дисертації, в них висвітлено основні наукові положення дисертації, що становлять наукову новизну і винесені на захист.

Практичне значення результатів дослідження полягає в наступному: реалізовано основні положення дисертації в процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ. Зокрема, це зроблено шляхом розроблення та впровадження в процес підготовки майбутніх офіцерів циклу навчальних тренінгів «Основи військового прогнозування», навчально-методичних матеріалів «Прогностична діяльність офіцера», що охоплюють навчальний матеріал, тренувальні задачі і вправи, спрямовані на формування у них прогностичної компетентності.

Результати проведеного дослідження достатньо апробовані і широко впроваджені в навчальний процес вишів. Є перспективи для подальшого поширення отриманих результатів у педагогічному процесі ВВНЗ при складанні програм і навчально-методичних посібників, у професійній підготовці майбутніх офіцерів.

Проведений аналіз дисертації дає підстави розглядати наукову працю І.С. Азарова як завершальний та цілісний доробок дослідника з важливої для вітчизняної освіти проблеми.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог пп. 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації і не містить інформації, відсутньої в дисертації. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки та рекомендації розкриті й аргументовані в тексті дисертації. Дисертаційна робота відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Відмічаємо, що наукова думка автора вибудована за етапами наукового пошуку: постановка проблеми – аналіз військово-професійної діяльності – аналіз філософської, військової, психолого-педагогічної й науково-методичної літератури – визначення структури і змісту прогностичної компетентності майбутніх офіцерів – обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх офіцерів до прогностичної діяльності – розробка моделі і відповідної методики формування прогностичної компетентності майбутніх офіцерів у військових вищих навчальних закладах – рекомендації щодо реалізації розробленої методики. Така послідовність обумовлює отримання нового, цілісного, затребуваного педагогічною наукою й практикою продукту.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

1. Робота органічно містить докладний екскурс у теорію проблеми підготовки майбутніх офіцерів до прогностичної діяльності у процесі навчання у ВВНЗ, що цілком відповідає першому завданню дослідження. Автор грамотно опирається на велику джерельну базу, коректно і ґрунтовно аналізує її, достатньо презентабельно показує специфіку означеної проблеми. І.С. Азаров визначив особливості професійної діяльності офіцерів, прогностичні функції в обов'язках командирів (начальників), специфіку підготовки у ВВНЗ порівняно із цивільним ВНЗ, особливості застосування компетентнісного підходу до військової освіти, ключові положення навчальних програм підготовки майбутніх офіцерів, розкривши зміст таких базових понять дослідження, як от: «військова професія», «офіцер», «діяльність», «управлінська діяльність військового керівника», «прогнозування», «планування», «прогностична діяльність», «прогностична діяльність офіцера», «компетентність», «компетентність військового фахівця», «прогностична компетентність офіцера» тощо. Він довів актуальність підготовки фахівця до здійснення прогнозування як однієї з основних функцій професійно-управлінської діяльності офіцера.

Слід відзначити, що дисертант подав результати теоретичного аналізу в контексті зіткнення дослідницьких ідей і позицій, експонуючи при цьому власний погляд на проблему дослідження. На нашу думку, аналіз матеріалів першого розділу дисертації засвідчує наукову компетентність автора, щодо досліджуваної проблеми. Зазначимо логічну послідовність змісту дисертаційного дослідження.

2. Схвалення заслуговують встановлена методологічна основа наукового дослідження, яку складають системний, діяльнісний та компетентнісний підходи, а також – структура методики дослідження, структура та зміст прогностичної компетентності майбутніх офіцерів

(когнітивний, діяльнісний, особистісний складові), визначені критерії (знаннєво-змістовий, процесуально-технологічний, особистісно-настановчий) та показники сформованості прогностичної компетентності майбутніх військових фахівців, що представлені у другому розділі дисертації.

Позитивної оцінки заслугоує обґрунтована система педагогічних умов формування прогностичної компетентності військових кадрів (мотивування майбутніх офіцерів до опанування прогностичною діяльністю; педагогічне моделювання формування їх прогностичної компетентності у ВВНЗ; упровадження методики формування їх прогностичної компетентності).

На забезпечення обґрунтованих умов підготовки майбутніх офіцерів спрямовано відповідні модель і методика. Модель формування прогностичної компетентності майбутніх офіцерів є досить чіткою, конкретною, логічно завершеною. Відмічаємо гармонійне поєднання традиційних та інноваційних технологій у розробленій методиці підготовки військових кадрів, потужну систему запропонованих тренінгів. Таким чином, І.С.Азаровим виконано друге, третє й частина четвертого завдання наукового дослідження.

3. Позитивно оцінюємо кінцеві результати дослідження і його достовірність. Програма експериментальної роботи, хід та результати експериментальної перевірки педагогічних умов формування прогностичної компетентності майбутніх офіцерів представлено у третьому розділі. Підтримуємо автора у застосованому діагностичному інструментарії щодо оцінювання сформованості прогностичної компетентності у майбутніх офіцерів, визначених характеристиках рівнів сформованості зазначеної компетентності, обраних способах опрацювання експериментальних даних та їх ілюстрації. Отже, остаточно виконаним вважаємо останнє четверте завдання наукового дослідження.

Отримані результати підтверджують:

– висунуту гіпотезу про те, що підготовка майбутніх офіцерів до прогностичної діяльності у процесі навчання у ВВНЗ відбуватиметься результативніше за наявності таких педагогічних умов: мотивування майбутніх офіцерів до опанування прогностичною компетентністю; моделювання формування прогностичної компетентності майбутніх офіцерів у процесі навчання у ВВНЗ; упровадження методики формування прогностичної компетентності майбутніх офіцерів у процесі навчання у ВВНЗ;

– наукову новизну основних положень, які виносяться на захист. Серед них вперше обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх

офіцерів до прогностичної діяльності; розроблено модель формування прогностичної компетентності майбутніх офіцерів у ВВНЗ, що охоплює взаємопов'язані блоки: цільово-методологічний, змістовно-діяльнісний, діагностично-результативний, та методика формування прогностичної компетентності майбутніх офіцерів, яка реалізується за трьома етапами – мотиваційно-знаннєвим, операційним і діяльнісно-адаптивним.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Оцінюючи загалом позитивно кандидатську дисертацію І.С. Азарова, вважаємо за необхідне висловити деякі дискусійні питання та зауваження, які виникли в процесі рецензування дисертації та потребують уточнення:

1. Варто зазначити, що автор недостатньо уваги приділяє вивченню міжнародного досвіду щодо підготовки майбутніх офіцерів до прогностичної діяльності. У цьому контексті варто було б акцентувати на специфіку організації роботи навчального закладу в країнах-членах НАТО.

2. У параграфі 2.4 запропоновано модель формування прогностичної компетентності майбутніх офіцерів, що містить три блоки: цільово-методологічний, змістовно-діяльнісний, діагностично-результативний. Враховуючи те, що запропонована модель є стислим відтворенням основного змісту формуального експерименту, постає питання такого змісту: чому в представленій моделі не окреслені визначені у дослідженні методи, форми і засоби формування прогностичної компетентності поетапно?

3. При реалізації педагогічних умов, слід було акцентувати увагу на ролі керівника (командира) підрозділу та його здатності реалізовувати прогностичні знання, уміння та навички під час виконання своїх функціональних обов'язків.

4. Робота не позбавлена технічних і граматичних огріхів, елементів реферативного викладу матеріалу.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів. З огляду на актуальність, новизну одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість та достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаємо, що виконане І.С. Азаровим дослідження містить цінний як теоретичний, так і практичний матеріал, вирізняється новизною результатів та висновків, що їх пропонує автор, слугуватиме подальшому вирішенню пріоритетних завдань підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ України.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що дисертаційне дисертаційна робота є цілісним завершеним науковим

дослідженням, написана на високому науковому рівні, відповідає вимогам пп. 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Азаров Іван Сергійович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри педагогіки,
методики та менеджменту освіти
Української інженерно-педагогічної академії,
доктор педагогічних наук, професор

Н.О.Брюханова

